

TAAL TELT. TAALSCREENING IN HET EERSTE JAAR HOGER ONDERWIJS OM STUDIESUCCES TE BEVORDEREN

An De Moor is talenbeleidcoördinator van hogeschool Odisee en KU Leuven campus Brussel en Gent. Daarnaast is ze bestuurslid van de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren. **Tom Colpaert** is als senior expert verbonden aan de dienst Kwaliteit en Beleid van hogeschool Odisee.

Inleiding

Taalvaardigheid van studenten wordt vaak als voorwaarde gezien voor een succesvolle studie (De Wachter, Heeren, Marx & Huyghe, 2013; Van der Westen & Wijsbroek, 2011). Ook de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren kaart het belang van taal in het hoger onderwijs van de 21ste eeuw aan in haar adviesrapport ‘Vaart met taalvaardigheid’ (Raad voor Nederlandse Taal en Letteren, 2015). Dat studenten in het hoger onderwijs deze taalvaardigheid onder de knie hebben is echter niet vanzelfsprekend. Ze blijken immers enige moeite te hebben met onder meer analyseren, redeneren en schrijven (Herelixka & Verhulst, 2014).

Aan hogeschool Odisee leggen alle nieuwe studenten verplicht een taaltest af na instroom. Die taaltest vormt het beginpunt van een taalondersteuningstraject voor studenten die mogelijk studieproblemen zullen ondervinden door een gebrekkige taalvaardigheid (De Wachter & Heeren, 2013; De Wachter et al., 2013). De test, ontwikkeld door het Instituut voor Levende Talen van de KU Leuven, onderzoekt de kennis en talige strategieën van de studenten, zoals inzicht in de betekenis van woorden en in de structuur van een alinea of opbouw van een tekst. Deze taalscreening heeft in de eerste plaats een sensibiliserende functie. Toch blijkt de test een significante voorspeller van examenresultaten te zijn. Het onderzoek van De Wachter et al. (2013) toont dat vooral studenten onder een bepaalde drempel een hoger risico lopen om het minder goed te doen: taal is geen voldoende, maar wel een noodzakelijke voorwaarde voor studiesucces.

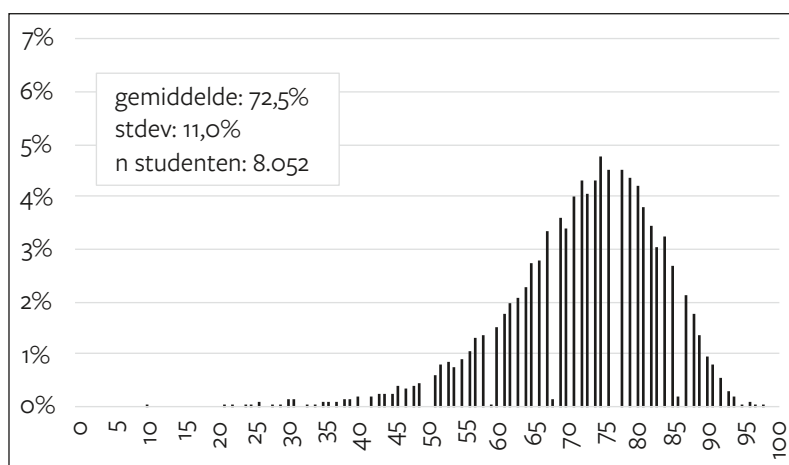
Meten is weten: daarom zette hogeschool Odisee op vraag van de Stuurgroep talenbeleid en in samenwerking met de Dienst Kwaliteit en Beleid een vergelijkend onderzoek op. Daarbij werden de verbanden tussen die hogeschoolbrede taaltest, een aantal diversiteitsindicatoren en het studiesucces geanalyseerd. In dit artikel zullen we nagaan wat de samenhang van de taalscreening met studiesucces is en hoe bepaalde achtergrondvariabelen samenhangen met het taaltestresultaat.

Taaltestscores en samenhang met achtergrondvariabelen over de periode 2013-2017

Op verzoek van de Stuurgroep talenbeleid van Odisee analyseerde de dienst Kwaliteit en Beleid de resultaten van de taalscreenings van de nieuwe eerstejaarsstudenten van de academiejaren 2013-14 tot en met 2016-17 in de professionele bacheloropleidingen. Odisee telt 25 professionele bacheloropleidingen in 6 studiegebieden: Onderwijs, Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, Sociaal-Agogisch Werk, Gezondheidszorg, Biotechniek en Industriële Wetenschappen. De resultaten werden bekeken in functie van de vooropleiding van de student, het geslacht en de leeftijd van de student, het diploma van de moeder en het al dan niet hebben van een migratieachtergrond. Daarbij werd ook de link gelegd met de onderwijsprestaties in het eerste inschrijvingsjaar, namelijk het jaar waarin ze de taaltest aflegden.

We baseerden ons bij de keuze voor deze kenmerken onder meer op onderzoek bij eerstejaarsstudenten van de universiteit van Antwerpen. Uit studies op basis van administratieve data die betrekking hebben op de volledige studentenpopulaties in Vlaanderen komt duidelijk naar voren dat geslacht, leeftijd, sociaal-economische status (SES) en de gevolgde onderwijsvorm in het secundair onderwijs een invloed hebben op de slaagkansen van generatiestudenten in het Vlaams hoger onderwijs (Declercq & Verboven, 2010; Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2009; Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2010; Rombaut, Cantillon & Verbist, 2006; Smedts, Van Landeghem & Van Damme, 2011). Omdat op de Odisee-campus Brussel een groter aantal studenten met een migratieachtergrond ingeschreven is dan op de Oost-Vlaamse campussen namen we dit kenmerk op in ons onderzoek. Docenten geven ook aan dat deze groep meer nood heeft aan taalondersteuning.

Enkel gegevens voor studenten van reguliere trajecten werden in rekening gebracht (geen afstandsonderwijs of trajecten voor volwassenen). Als een student in de beschouwde periode meerdere keren deelnam aan de taalscreening, werd enkel het resultaat van de eerste screening in de analyse behouden. Ten slotte zijn ook enkel die studenten opgenomen die zich in hun eerste inschrijvingsjaar niet uitschreven en minimum één examen aflegden. Uiteindelijk is de analyse gebaseerd op 8 052 taaltestresultaten, op een totaal van 10 190 afgelegde taaltests in die periode van vier academiejaren. In Figuur 1 tonen we de verdeling van de scores. De maximale score op de taaltest bedraagt 100. De figuur toont hoeveel procent van de studenten een bepaalde score behaalde.

Figuur 1 Puntenverdeling taaltests 2013-14 tot 2016-17

De gemiddelde score bedraagt 72,5 procent. Twee derde van de studenten behaalt minstens een score van 70 procent. Een interessante vraag is of de puntenverdeling verschilt in functie van een aantal achtergrondkenmerken van een student, namelijk geslacht, leeftijd, vooropleiding secundair onderwijs, sociaal-economische status (SES, gemeten als het diplomaniveau van de moeder) en het al dan niet hebben van een migratieachtergrond. Indien er voor een kenmerk geen info beschikbaar was voor een bepaalde student, dan wordt die student weggelaten uit de analyse voor dat kenmerk.

Als eerste bekeken we de persoonlijke achtergrondvariabelen geslacht en leeftijd. Vrouwelijke studenten zijn oververtegenwoordigd in de taalscreenings. Ze doen het globaal genomen ook iets beter dan hun mannelijke collega's met

een score van respectievelijk 72,9 procent en 72,1 procent. Dit verschil is statistisch significant, maar verwaarloosbaar klein ($d = 0,07$). De 18-jarigen presteren beter dan de studenten die ouder zijn: 74,2 procent ten opzichte van 71,8 procent voor de 19-jarigen, 69,7 procent voor de 20-jarigen en 71,6 procent voor de studenten ouder dan 21. Studenten ouder dan 18 jaar hebben vaak schoolachterstand opgelopen. Bemerkt wel dat alle bso-studenten (uit het beroepssecundair onderwijs) minstens 19 jaar oud zijn in deze analyse: om hoger onderwijs te kunnen starten, dienen zij immers een zevende jaar te hebben gevolgd. Aangezien studenten met een bso-vooropleiding zwakker scoren op de taalscreening, halen zij het gemiddelde van de studenten ouder dan 18 naar beneden. Zonder bso-studenten bedraagt de gemiddelde score van de +18-jarigen 72,8 procent.

Op het gebied van vooropleiding komen duidelijke verschillen naar boven. De meerderheid van de taaltests werd ingevuld door studenten met een vooropleiding technisch secundair onderwijs (tso) (4 199 taaltests), gevolgd door studenten met een vooropleiding algemeen secundair onderwijs (aso) (2 957) en tot slot een aanzienlijk aantal studenten afkomstig uit het beroepssecundair onderwijs (bso) (511). Studenten met een andere vooropleiding laten we buiten beschouwing. Studenten met een aso-vooropleiding halen gemiddeld de hoogste score (77,7 procent). Bij de studenten uit het tso ligt deze lager (70,5 procent) en voor de studenten die een bso-opleiding volgden, is dat nog lager (59,8 procent). De standaardafwijking of spreiding in de scores ligt iets hoger bij de studenten afkomstig uit het bso.

Ook de sociaal-economische status (SES) van de student is een belangrijke variabele. De meerderheid van de studenten heeft een moeder met een diploma hoger onderwijs (3 029 studenten). De groep van studenten van wie de moeder hoogstens een secundair diploma behaalde, is iets kleiner (2.663 studenten) en 12,2 procent van de studenten heeft een moeder die geen diploma secundair haalde. De gemiddelde scores op de taalscreening voor de twee eerste groepen liggen vrij dicht bij elkaar, respectievelijk 75,5 procent en 73,3 procent. Voor de studenten van wie de moeder geen diploma secundair onderwijs behaalde, is er wel een duidelijk verschil: die studenten halen gemiddeld slechts 68,7 procent.

Het in acht nemen van SES is belangrijk bij het bestuderen van studenten met een migratieachtergrond (zie Tabel 1). Zij hebben vaker een lagere SES en daar ligt dan ook een deel van de verklaring van hun lagere score (Cummins, 2017). Volgens de definitie gehanteerd in Odisee heeft een student een migratieachtergrond als hij zijn diploma secundair onderwijs in België heeft gehaald én

minimum één ouder en/of minimum twee grootouders een andere nationaliteit dan de Belgische hebben. Bij de studenten zonder migratieachtergrond heeft 48,5 procent een moeder met een diploma hoger onderwijs, bij de studenten met migratieachtergrond is dat 31,9 procent. Kijken we naar het aandeel studenten met een moeder zonder diploma secundair, dan is dat voor de studenten zonder migratieachtergrond 9,7 procent en voor de studenten met migratieachtergrond 28,9 procent. In beide groepen heeft ongeveer 40 procent een aso-vooropleiding. Voor de andere vooropleidingen loopt het verschil op: 54,8 procent van de studenten met migratieachtergrond heeft een tso-achtergrond, bij de andere groep is dat 50,7 procent. Het aandeel studenten uit het bso ligt bij de studenten met migratie-achtergrond dubbel zo hoog (9,4 procent versus 4,3 procent). De studenten met een migratieachtergrond halen ook gemiddeld een lagere score: 65,9 procent, ten opzichte van 74,2 procent voor de studenten zonder migratieachtergrond. Maar ook hier is de spreiding voor de eerste groep groter (11,9 tegenover 10,1).

Achtergrondkenmerk studenten		Migratieachtergrond	Geen migratieachtergrond
Diploma moeder	Hoger onderwijs	31,9%	48,5%
	Secundair onderwijs	39,2%	41,8%
	Geen secundair onderwijs	28,9%	9,7%
Vooropleiding	aso	35,8%	45%
	tso	54,8%	50,7%
	bso	9,4%	4,3%

Tabel 1 Studenten met of zonder migratieachtergrond, verdeeld volgens achtergrondkenmerken 'diploma moeder' en 'vooropleiding'

Om de samenhang tussen de scores op de taalscreening en de achtergrondkenmerken statistisch uit te drukken, maken we gebruik van een regressieanalyse met dummy-variabelen. Concreet betekent dat dat we de score op de taalscreening voorspellen in functie van de hierboven beschreven achtergrondkenmerken. Vervolgens gaan we na hoe die score wijzigt als een bepaald achtergrondkenmerk van de student verandert, maar de andere gelijk blijven. Als uitgangspunt nemen we een vrouwelijke student, zonder migratieachtergrond, met een aso-vooropleiding, wiens moeder maximaal een diploma secundair heeft gehaald en die maximum 18 is. De regressieanalyse leert ons dat een stu-

dent met een dergelijk profiel een geschatte score van 79,1 procent op de taalscreening heeft.

Als we telkens een variabele wijzigen, en de andere dus constant houden, dan verkrijgen we volgende resultaten: als de student een migratieachtergrond zou hebben, dan zou de geschatte score zakken met 6,3 procent. Indien de moeder niet over een diploma secundair onderwijs (SO) zou beschikken, zou die score afnemen met 2,4 procent. Het hebben van een hoger onderwijsdiploma (HO) zorgt voor een stijging van 0,8 procent. Bso-studenten scoren 15,8 procent minder, tso-studenten 6,8 procent. Deze effecten zijn significant op niveau $p < 0,05$, geslacht en leeftijd (binair: ofwel maximum 18 jaar, ofwel ouder) zijn dat niet. Tabel 2 toont de resultaten van de regressieanalyse. De score op de taalttest wordt echter bepaald door nog heel wat andere factoren die niet zijn opgenomen in de analyse. Dat blijkt uit de waarde van 'R²' die aangeeft dat 24,7 procent van de variatie in de taalscreeningsscores wordt verklaard door de variabelen in de analyse. De voorspellende waarde van die variabelen is dus eerder beperkt.

	B	Std. Error	Standardized Beta	t	Sig.
(Constant)	79,071	0,269		294,316	,000
Migratieachtergrond	-6,260	0,369	-,198	-16,945	,000
Moeder geen diploma SO	-2,483	0,382	-,080	-6,501	,000
Moeder diploma HO	,787	0,245	,039	3,210	,001
Vooropleiding bso	-15,372	0,559	-,334	-27,495	,000
Vooropleiding tso	-6,809	0,239	-,339	-28,500	,000
Ouder dan 18	,440	0,237	,022	1,854	,064
Geslacht: man	-,422	0,232	-,021	-1,824	,068

Model Summary

R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate
,497 ^a	,247	,246	8,687

Tabel 2 Output regressieanalyse (dummy-variabelen voor migratieachtergrond, vooropleiding secundair onderwijs, diplomaniveau moeder, leeftijd en geslacht)

Taalscreeningscores en studiesucces

Tot hiertoe bekeken we de scores op de taalscreening in functie van een aantal achtergrondkenmerken. We zagen dat er een samenhang is tussen die kenmerken (geslacht, leeftijd, vooropleiding, diploma moeder en migratieachtergrond) en de score op de screening. Maar hangt die score samen met de onderwijsprestaties? Doen studenten die een hogere score halen het ook beter binnen hun opleiding? Om deze vraag te beantwoorden kijken we naar het verband met de studie-efficiëntie (SE). Dat is de verhouding tussen het aantal studiepunten waarvoor een student een credit haalt en het aantal opgenomen studiepunten. Een student die 60 studiepunten opneemt en voor 45 een credit haalt, heeft een studie-efficiëntie van 75 procent (45/60). We kijken naar het verband voor het academiejaar 2015-16.

We zagen dat er een samenhang is tussen die kenmerken (geslacht, leeftijd, vooropleiding, diploma moeder en migratieachtergrond) en de score op de screening.

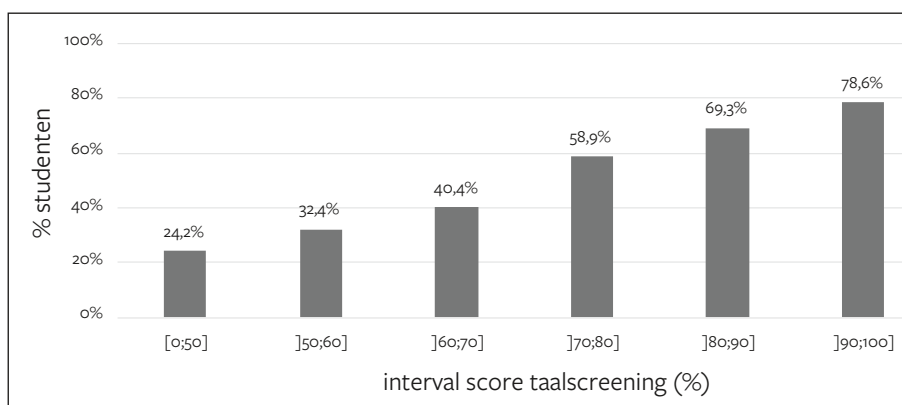
De correlatie tussen de scores en de taalscreening en de SE bedraagt 36,7 procent: er is sprake van een middelgroot, significant verband. Dat verband wordt zichtbaar in Figuur 2. Daarin bundelen we de scores in zes groepen.

- een score van maximum 50 op de taaltest (91 studenten)
- een score van meer dan 50, maar maximum 60 (204)
- een score van meer dan 60, maar maximum 70 (507)
- een score van meer dan 70, maar maximum 80 (772)
- een score van meer dan 80, maar maximum 90 (404)
- een score hoger dan 90 (28)

In de x-as van Figuur 2 gebruiken we een afgekorte notatie voor deze intervallen.

Voor elk van die groepen kijken we welk percentage van de studenten een SE van meer dan 75 procent haalde in het jaar waarin ze de taalscreening aflegden. We kiezen voor 75 procent SE omdat we uit onze eigen Odisee-analyses weten dat studenten die dat in hun eerste inschrijvingsjaar behalen, een goede kans hebben om uiteindelijk het diploma te halen van de opleiding waarmee ze gestart zijn. 80 procent van de studenten die in 2012-13 een professionele

bacheloropleiding aan Odisee startten en in dat aanvangsjaar een studie-efficiëntie hoger dan 75 procent haalden, heeft ondertussen het diploma van de opleiding behaald. Van die studenten die in dat aanvangsjaar de drempel van 75 procent studie-efficiëntie niet haalde, heeft slechts 12,5 procent inmiddels het diploma behaald.

Figuur 2 Percentage studenten met een studie-efficiëntie groter dan 75 procent volgens score taaltest

Uit Figuur 2 blijkt een duidelijk lineair verband tussen de behaalde score op de taalscreening en de uiteindelijk in dat jaar behaalde studie-efficiëntie. Hoe hoger de behaalde score, hoe meer studenten een SE hoger dan 75 procent halen. 6 op de 10 van de studenten die een score binnen het interval]70;80] scoorden op de taalscreening heeft een SE hoger dan 75 procent. Dat betekent anderzijds ook dat 4 op de 10 uit die groep die drempel niet halen. Bij de studenten met een score binnen het interval]80;90] zijn dat er 7 op de 10.

De cesuur op basis waarvan de meeste opleidingen in Odisee hun initiatieven op het vlak van taalondersteuning baseren, ligt op 70 procent. Bij de studenten met score in het interval]60;70] haalt slechts 4 op 10 studenten een SE van 75 procent SE, bij de studenten met score]50;60] is dat iets meer dan 3 op 10. Van de studenten die niet meer dan de helft juist hadden op de taaltest, haalt 24,2 procent een SE hoger dan 75 procent. Dit betekent dat toch een kwart van degenen die zwak scoren op de taaltest (score van maximum dan 50 procent) nog een SE haalt die uitzicht biedt op het behalen van een diploma. Op zich is dat goed nieuws: het betekent dat taal niet predetermineert. Het werkt trouwens ook in de andere richting: 78,6 procent van de studenten die een score van 90 procent

Op zich is dat goed nieuws: het betekent dat taal niet predetermineert.

of meer halen op de taaltest, haalt een SE van meer dan 75 procent (het gaat wel slechts om 28 studenten). Het duidelijke verschil tussen de categorieën]60;70] en]70;80] bekrachtigt de keuze van Odisee om taalondersteuning toe te spitsen op studenten met een score op de taalscreening lager dan 70 procent en de cesuur te leggen op deze grens.

Taalondersteuningsaanbod op het niveau van studenten, docenten en opleidingen

Om te vermijden dat taal een hindernis is voor de studenten die bij de taaltest onder de cesuur van 70 procent scoorden, is er een Odisee-breed talenbeleidsplan met een ankerpersoon talenbeleid en een taalcoach per opleiding, naast diverse taalondersteuningsinitiatieven voor studenten, professionaliseringsinitiatieven voor docenten, leerlijnen rond taalvaardigheid, een digitaal taalleerplatform en taaltips voor docenten en studenten op de Facebookpagina 'Odisee taalsterk'.

In sommige opleidingen zijn er in het curriculum standaard taalondersteuningsmaatregelen voorzien; in andere opleidingen kunnen de betrokken studenten een beroep doen op een taalcoach. Door in te zetten op extra (taal)ondersteuning aan studenten met een zwakke score op de taalscreening, hopen we toch al een van de factoren te verbeteren die een invloed hebben op studiesucces. Het einddoel is een sterk talenbeleid dat Nederlandse taalvaardigheid op hoog niveau centraal stelt als voorwaarde voor studiesucces en gelijke kansen, en dat inzet op meertaligheid. Het uitgangspunt is dat we professioneel taalvaardige beroepsoefenaars laten afstuderen. De keuze daarbij is voor een talenbeleid dat niet enkel inzet op taalscreening en -ondersteuning van studenten, maar ook op professionalisering tot taalbewuste docenten en op de integratie van taalaandacht in de curricula. Als we dit vervolgens koppelen aan de gedachte dat meer studenten met diversiteitskenmerken lagere scores halen op de taalscreenings, dan wordt duidelijk dat een consequent en doorgedreven taalbeleid een belangrijke (maatschappelijke) hefboomfunctie kan vervullen.